

Morgunblaðið

mbl.is/gagnasafn

Fimmtudaginn 8. janúar, 2009 - Aðsent efni

Einhliða upptaka er lausn á gjaldeyrisvanda

Eftir Ársæl Valfells og Heiðar Guðjónsson

Ársæl Valfells

[Smelltu til að sjá stærri mynd]

Eftir Ársæl Valfells og Heiðar Guðjónsson: "Við höfum áhyggjur af því að ef á að fara þá leið að taka upp nýja mynt með aðild að ESB þá verði kostnaður fyrirtækja og heimila svo hár að varanlegur efnahagslegur skaði hljóttist af."

UNDIRRITAÐIR hafa bent á einhliða upptöku á öðrum gjaldmiðli sem valkost sem stjórnvöld ættu að skoða í núverandi efnahagsþrengingum. Fátt er verra í krísunum en að hafa ekki valkosti. Ástæða þess að einhliða upptöku evru er stillt fram sem valkosti er einmitt sú að mikil óvissa ríkir um hversu langan tíma það tekur fyrir Ísland að fá fast land í gengismálum með hefðbundnu umsóknarferli að ESB. Því vaknar sú spurning hvort íslenskur efnahagur hafi efni á því að bíða?

Hér ríkir óvissa.

- 1) Líklegt er að það taki a.m.k. 12 mánuði að semja við ESB
- 2) Óvissa ríkir um að aðildarsamningur verði samþykktur í þjóðaratkvæðagreiðslu
- 3) Það þarf fleiri en eina þjóðaratkvæðagreiðslu sem og breytingu á stjórnarskrá
- 4) Það tekur 27 aðildarríki 1-2 ár að samþykkja inngöngu Íslands í ESB
- 5) Ekki er vitað hvar Ísland lendir í biðröð áður samþykktra aðildarríkja
- 6) Frekari stækkun ESB er háð samþykkt Lissabon-sáttmálans
- 7) Sækja þarf um ERM II eftir samþykkt en Búlgaría sótti þar um fyrir 2 árum og hefur enn ekki fengið svar
- 8) Ísland þarf að vera a.m.k. 2 ár í ERM II og uppfylla öll skilyrði til þess að geta fengið aðild að EMU og þar með evru.

Því tekur upptaka evru með inngöngu í ESB í minnsta lagi 5 ár, gæti hæglega tekið 10 ár.

Aðlögunarferlið fælist í því að framhald verði á gjaldeyrishöftum um ófyrirséðan tíma. Seðlabanki Íslands telur að um 500 milljarðar króna séu nú inni í landinu af svokölluðum jöklabréfum og 18% vaxtastig þýðir að greiddir eru um 100 milljarðar á ári í vexti. Leyfilegt er samkvæmt nýjum

gjaldyrishöftum að taka vexti út úr landinu á hinu opinbera gengi. Það munar um minna. Almennigur og fyrirtæki munu bera þann vaxtabagga og atvinnulífið verður lokað á meðan í gjaldeyrishöftum og mun hugsanlega bíða verulegt tjón af.

Því er haldið fram að Seðlabanki Íslands sé lánveitandi til þrautavara. Hver getur nefnt dæmi um slíka fyrirgreiðslu bankans, sem eingöngu sinni einföldustu lausafjáraðstoð, en brást algerlega sem lánveitandi til þrautavara? Hvernig er hægt að halda því fram að Seðlabanki Evrópu sé lánveitandi til þrautavara? Benelux-bankinn Fortis, einn stærsti banki Evrópu, leitaði að þrautavarálanum í september og Seðlabanki Evrópu aðhafðist ekkert. Seðlabankar Belgíu, Hollands og Lúxemborgar gátu heldur ekkert að gert, enda voru þeir búnir að framselja peningarentunarvald sitt til Seðlabanka Evrópu. Það dæmdest því á ríki hvers lands að grípa inn í með ríkisstyrki. Það sama á við í Bandaríkjunum þegar vandinn var orðinn það mikill að þingið samþykkti í haust ríkisaðstoð til bankanna þar í landi, enda gat Seðlabankinn ekki sinnt hlutverki sínu sem skyldi. Það gerðist einnig í Bretlandi. Það fer ekki fram hjá þeim sem með fylgjast að seðlabankar eru ekki lánveitendur til þrautavara í alþjóðavæddum heimi, heldur ríkisstjórnir. Þegar allt kemur til alls er það ríkið sem stendur á bakvið seðlabankana, eins og alltaf hefur verið. Einhliða upptaka er því ekkert frábrugðin aðild að myntbandalagi þegar horft er til lánveitanda til þrautavara.

Því hefur einnig verið haldið fram að gjaldeyriskreppan stafi fyrst og fremst af fjármagnsflóttu frá landinu vegna vantrausts á íslenskt fjármálakerfi og efnahagsmál – ekki aðeins vantrausts á þjóðarmyntina sem slíka. Líkur á fjármagnsflóttu frá landinu minnka verulega með því að taka upp trausta mynt og auðveldara er að endurreisa traust á fjármálastofnanir og efnahag.

Erfitt getur reynst að afnema gjaldeyrishöft þegar krónan er enn við lýði. Því líklegt er að við afnám haftanna yrði verulegum hluta íslensks sparnaðar breytt í erlenda mynt og geymdur í íslenskum eða erlendum fjármálastofnunum.

Því er haldið fram að innlendir aðilar myndu einnig flýja hið nýja ríkisbankakerfi eftir evruvæðingu. Líkurnar á flóttu eru meiri ef stuðst er við krónu frekar en erlenda mynt. Það væri fróðleg æfing fyrir Íslending að reyna að stofna bankareikninga erlendis og færa öll dagleg bankaviðskipti sín þangað ásamt lánnum. Viðskiptabankar eru þjóðlegir vegna nálægðar við viðskiptavininn. Viðskiptabankar hafa engan áhuga á viðskiptavinum sem þeir þekkja ekki. Þar við bætist að íslenskt bankakerfi yrði miklu meira traustvekjandi ef það byggði á alþjóðlegri mynt en ekki á íslenskum krónum og því minni ástæða til að flýja. Það er sama hvert litið er til að finna dæmi. Erlendir aðilar hafa alltaf sýnt mikinn áhuga á að kaupa fjármálafyrirtæki í löndum sem taka upp alþjóðamynt. Með því yrði kerfið tryggara. Í dag hugsa viðskiptavinir bankanna fyrst og fremst um gjaldmiðilinn og hafa áhuga á að eiga viðskipti við innlendir fjármálastofnanir í erlendum myntum en er bannað það með núverandi gjaldeyrishöftum.

Því er haldið fram að erlendir aðilar sem eiga jöklabréf og fjárfestingar á Íslandi séu líklegri til að færa fjármagn sitt frá landinu ef það styðst ekki lengur við krónuna, smæstu og eina verstu mynt heims. Jöklabréfaeigendur vilja fá greitt í erlendri mynt að lokum, hjá því verður ekki komist. Þjóðist þeim viðunandi kjör í evrum er líklegra að þeir haldi fjármunum sínum í landinu þegar gengisáhættan hefur verið tekin út.

Færð hafa verið fyrir því rök hvernig unnt er að tryggja íslenskt bankakerfi í alþjóðlegri mynt án aðildar að myntsamstarfi. Með því að nota gjaldeyrisforða Seðlabankans og leggja afganginn af honum inn í bankana sem nýtt hlutafé. Með því að fá tryggingu í erlendum eignum lífeyrissjóða landsins gegn greiðslu og með því að hafa ódregin lán frá AGS á hliðarlínunni má tryggja hverja einustu evru, dollar eða aðra mynt í kerfinu. Slíkt kerfi er hvergi til, og í raun óþarft, en er hér nefnt til sögunnar til að sýna hversu einfalt það er að tryggja kerfið. Líklegt er að að óbreyttu muni líða 5-10 ár þar til rekstrarhæft umhverfi kemst á og gjaldeyrishöft verða afnumin að fullu.

Hvorugur undirritaðra talar í nafni stofnunar eða félags. Undirritaðir eru ekki sammála um hvort gangi eigi í Evrópusambandið eður ei. Við viljum einfaldlega koma því á framfæri að það eru fleiri kostir í stöðunni en aðild að myntbandalagi ESB í gegnum umsókn að bandalaginu. Við höfum áhyggjur af því að ef á að fara þá leið að taka upp nýja mynt með aðild að ESB þá verði kostnaður fyrirtækja og heimila svo hár að varanlegur efnahagslegur skaði hljóttist af.

Alþjóðlega fjármálakrísan sem nú ríkir er án fordæmis. Það hefur gert það að verkum að stjórnvöld um allan heim hafa þurft að grípa til óhefðbundinna efnahagslegra aðgerða. Seðlabanki Bandaríkjanna hefur hlotið mikla gagnrýni fyrir að hafa gripið til aðgerða til að stemma stigu við fjármálakreppunni. Aðgerða sem margar hverjar eru án fordæma og á hagfræðilega „ókortlögðu svæði“. Þeirri gagnrýni svarar Ben Bernanke t.d. í Financial Times þann 5 janúar: „Ein af niðurstöðum mínum eftir að hafa rannsakað kreppuna miklu er sú að fólk er gjarnt á að halda að hefðbundnar leiðir séu öruggar...“ „En stefna út úr vandamáli á alltaf að byggjast á eðli vandamálsins. Í alvarlegum krísum geta hefðbundnar

leiðir reynst vera mjög vondar stefnur.“

mbl.is/esb

Ársæll Valfells, lektor við viðskipta- og hagfræðideild HÍ. Heiðar Már Guðjónsson, framkvæmdastjóri Novators.

Slóð: http://mbl.is/mm/gagnasafn/grein.html?grein_id=1263237

Skoðað: 2009-01-09 13:40

© mbl.is/Árvakur hf